

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קג.

נגלל מנשה דלא עשה תשובה. והמשיך כולן אחריו: **לאשר עשה אחאב.** דמשמע כשיעור השנים שחטא אחאב נמלכו חטא מנשה והיינו כ"ב שנה שחטא זהם כנגד כ"ב שנים שמלך אחאב: **פשו לכו ל"ג.** עשה תשובה: **וישמע אליו ויחמר לו.** ומצחוק כתיב ויעתר לו.

כך שמעתי: **מדת הדין.** היתה מעצבת שלא להקציל פני מנשה בתשובה ועשה הקב"ה מחמת דרכיו ופסטי ידו וקבלו בלא ידיעת מדת הדין: **מאי דכתיב בראשית ממלכות יהויקים ובראשית ממלכת דאקיה.** מ"ט כתיב דהני בראשית יותר מאחרוני: **וכי עד האידנא לא הוו מלכי.** ואי משום תחלת ממלכתו קאמר ה"ל למכתב בשנה ראשונה למלכותו אלף להכי שני קרא דדיצוריה וכתבי בראשית ללמדך מעשה בראשית היה צימני יהויקים שבקם הקב"ה להחזיר את עולמו לתמו וזהו כמו שהיה מבראשית: **כיון שנסתכל דזורו.** של יהויקים שהיו לדקים שעדיין לא גלו חרש והמסבג: **דורו של דאקיה.** היו רשעים שכל הדאיקים הגלו כבר עם יהויכין: **איך חסם נשפט.** זה הקב"ה שנקרה ל' איש מלחמה (שמות טו) איש חיל אלו מלכים שבסמון אמו ואמליה ורגו ושחק ואין נחת בין שהוא כועס עמהם בין שהוא שוחק עמהם אינן יראין מלפניו ואינם חמים לחזור למוטב: **כני ליה למר כו.** לאו דוקא נקט מר אלף משום דהכי מיילי דלינשי כשהוא חסם כשהוא רואה להשפט ולהמוכות שבסמון בין שהוא שוחק עליהם בין שהוא כועס עמהם אינם יראים מלפניו ואינם חמים לחזור למוטב: **מקום שהיו מחסכין זו.** והרשין הלכות הפך למוטב לניס של שרי מלך צבל: **בשער הסוף.** לשון חומך והיינו צהר הצית וצעורה שסם היו יוצאים סנהדרין וכדאמר צבלמא (לעיל דף פו): **בני דינין היו סם אחד בלשכת הגזית ואחד על פתח העזרה ואחד על פתח הר הצית: קולטתיה סלא.** כלומר במקום שהיו

חומתין הלכות זו דיני שרי צבל דינים שלהם: **באשרא דמריה סלא זיינייה.** מקום שהאדון תולה כליו: **קולטת ריעא(ט).** צבל רועה: **קולטתיה סלא.** כדו תלה לשם כמו (בראשית כד) כדה דמתרגמינן קולטתא. ל"א קודמיה מקדמו כמו (סוטה דף טז.) מקדה של חרס: **והנה עלה כולו קמשונים זה אמון.** שהעלה שממית ע"ג המוצב לקמן [ע"ג]: **כמו פניו חרולים זה יהויקים.** שסכה פניו מאורו של הקב"ה כדאמר לקמן [ע"ג] כלום אנו כריים אלף לאורו וטול אורו: **על שדה איש על עבריה זה אחו.** ולהכי קרי ליה על שחמס את המורה וצטל את העבודה לקמן [ע"ג]: **ועל כרס ארס חסר לב זה מנשה.** שקדר אורכות והרס את המוצב [ע"ג].

ל"א חרולים אורטיג"ש: זה לדקיה. שהיה לדק ונהרס בית המקדש צימני: **משך ידו אס לוללים.** משך הקב"ה את ידיו מן הלוללים שלא להסתקצ אללס: **לא יגורך רע.** היינו מספרי לשון הרע דכתיב צמריה מאכד דוכי כוז איש דמיס וגו' ועוד דכתיב צמריה קרנס הוות קצר פתוח גרונס וגו': **סלא סלא אשחך ספק נדה וכו'.** והיינו צלהלך צאשמן כדאמר"י אין אהלו אלף אשעה וצשעה שאדם צא מן הדרך קשה לו כשימצא את אשמו ספק נדה יותר מנדה ודאית שעל ספק הוא מינר וילכו תקפו ואומר טהורה היא ועל חסם אני מונע: **עד כאן נכחו אציו.** דוד אציו שללמה צנו. מסתמא לפי ענין הצרכות יש לידע סדור צרכות) שכן דרך האצ צדצרים אהלו בספק נדה וצילת"ר וצברהוריס רעים וצבנים ותלמידים שלא יקדומו מצבילס צדצים אצל אשה אינה נותנת דעת צך אלף מהמרכת הלב שיש לה מתפללת על צנה שינלל מאכד נגף ומרוחין וסדין לפיכך קא דריש לפי הענין שאלו צרכות צרכמו אמו כי מלאכיו יתוה לך מ"ר. ועוד משום דכתיב כי מלאכיו משמע ליה דסליק ענין אחד דצרכה ומכי מלאכיו עד כי צי תשק סליק מד ענין הלך מוקים דמי לדמי דע"כ צרכו אציו וכו'. מ"ר:

בגלל מנשה דלא עבד תשובה א"ר יוחנן כל האומר מנשה אין לו חלק לעוה"ב מרפה ידיהן של בעלי תשובה דתני תנא קמיה דר' יוחנן מנשה עשה תשובה (ל) שלשים ושלש שנים דכתיב יבן שתיים עשרה שנה מנשה במלכו והחמשים וחמש שנה מלך בירושלים ויעש (הרע) [אשרה] כאשר עשה אחאב מלך ישראל כמה מלך אחאב עשרין ורתתין שנין מנשה כמה מלך חמשים וחמש דל מינייהו עשרים ורתתין פשו להו תלתין ותלת א"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתי' וישמע אליו ויחזתר לו ויעתר לו מיבעי ליה מלמד שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברקיע כדי לקבלו בתשובה מפני מדת הדין ו"א"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו וכתבי בראשית ממלכת צדקיה וכי עד האידנא לא הוו מלכי אלא בקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל יהויקים נסתכל בדורו ונתקרה דעתו בקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיה נסתכל בצדקיה ונתקרה דעתו בצדקיה נמי כתיב ויעש הרע בעיני ה' שהיה בידו למחות ולא מיחה וא"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב איש חכם נשפט את איש אויל ורגו ושחק ואין נחת אמר הקב"ה כעסתי על אחו ונתתיו ביד מלכי דמשק זיבח וקוטר [לאלהיהם] שנאמר וזיבח לאלהי דרמשק המכים בו ויאמר [כי] אלהי מלכי ארם הם מעוררים אותם להם אזבח ויעורוני והם היו [לו] להכשילו ולכל ישראל שחקתי עם אמציה ונתתי מלכי אדום בידו הביא אלהיהם והשתחוה להם שנאמר ויהי אחרי (כן) בא אמציה מהכות את אדומים ויבא את אלהי בני

שעיר ויעמידם [לו] לאלהים ולפניהם ישתחוה ולהם יקטר אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי בכיי ליה למר דלא ידע חיילי למר דלא ידע ווי ליה ^א למר דלא ידע בין טוב לבייש יויבאו כל [שרי] מלך בבל [וישבן] בשער התוך א"ר יוחנן משום רשב"י מקום שמחתיכין בו הלכות אמר רב פפא היינו ^א דאמרי אינשי באתרא דמריה תלא ליה זייניה תמן קולבא רעיא קולתיה תלא (סימן) על שדה בתים לא תאונה) אמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מאי דכתיב ועל שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כולו קמשונים כסו פניו חרולים וגדר ונהה עלה כולו קמשונים זה יהויקים וגדר אבניו נהרסה זה צדקיהו שנחרב בית המקדש וגדר בימיו ^א ואמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה כח לצים כח שקרנים כח חניפים כח מספרי לשון הרע כח לצים דכתיב ^א משך ידו אס לוללים כח לדובר שקרים לא יכון לנגד עיני כח חניפים דכתיב ^א כי לא לפניו חתם מספרי לשון הרע דכתיב ^א כי לא אל הפץ רשע אתה לא יגורך רע ^א צדיק אתה ולא יהיה במגורך רע ^א ואמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מאי דכתיב ^א לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך לא תאונה אליך רעה שלא ישלום ^א בהן יצר הרע ונגע לא יקרב באהלך ^א שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעה שתבא מן הדרך דבר אחר לא תאונה אליך רעה שלא יבעתוך חלומות רעים והרהורים רעים ונגע לא יקרב באהלך שלא יהא לך בן או תלמיד שמקדיה כבשילו ברבים ^א עד כאן ברכו אביו מכאן ואילך ברכתו אמו ^א כי מלאכיו יצוה לך לשמרך ככל דרכך על כפים ישאונך וגו' על שחל ופתן תדרוך וגו' עד כאן ברכתו אמו מכאן ואילך ברכתו שמים

1. בן שתיים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים וחמש שנה מלך בירושלים ושם אמו הפצי בה: מלכים ב כא א
2. ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישלם וישבחו
3. ויתפללו אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישלם וישבחו
4. ויהי בשנה ההיא בראשית ממלכת צדקיה מלך יהודה בשנה הרביעית בחודש החמישי אמר אלי חנניה בן עוזי הנביא אשר מבגבעון בבית ה' לעיני הכהנים וכל העם לאמר: ירמיהו כח א ויעש הרע בעיני ה' ככל אשר צוה ה' יחזיקם:
5. מלכים ב כד יט איש חכם נשפט את איש אויל ורגו ושחק ואין נחת משלי כט ט ויזבח לאלהי דרמשק המכים בו ויאמר בי אלהי מלכי ארם הם מעוררים אותם להם אזבח ויעורוני והם היו להכשילו ולכל ישראל: דברי הימים ב כח כג ויהי אחרי בוא אמציהו מהכות את אדומים ויבא את אלהי בני שעיר ויעמידם לו לאלהים ולפניהם ישתחוה וקחם יקטר: דברי הימים ב כח די ויבאו כל שרי מלך בבל וישבו בשער התוך ורגל שר אצור סמגרי נבו שר סבים רב פריס ורגל שר אצור רב מג וכל שארית שרי מלך בבל: ירמיהו לג ג
6. על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב: משלי כד ל ויום מלכנו יתקלו שרים חמת מין מן שר יד: את לציצים: הושע ז א לא ישב בקרב ביתי עשה רמיה דבר שקרים ייבון לנגד עיני: תהלים קא ז גם הוא לי לישועה בי לא לפניו חתם יבוא: איוב יג טז בי לא אל הפץ רשע אהב לא יקר רע: תהלים ה ה לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך: תהלים צא י כי מלאכיו יצוה לך לשמרך ככל דרכי: תהלים צא י

- א) בפסוק כתיב ויעתר וכן העמק לעיל קא: ואפשר דכדברי הימים שהיה לפני רש"י היה כדוב ויחמר לו עמ"ש מוס' בשבת נה: ד"ה מעבדין כו וכן מלני בירושלמי כו ע"ש, ג) וערכין י. ע"ש, א) למאן. רש"י ד) צ"מ פד: ד) סוטה מב. צ"מ ו) שבת קמט: מניגה יב: סוטה מב. א) וברכות נה: ע"ש קל"ט: ב) וצ"ל בך, ט) צ"מ ק"א. ו) נכ"ס ט"ף: גונן וכו' הערך, צ) וצ"ל אהר ד"ה קולמיה, ט) ד"ה והנה ו"ה"ה כסו וצ"ל אהר ד"ה ועל כרם, מ) ומועד קטן י: א) ד"ה אין אהלו אלף אשמו, ס) ב"מ: א) לידע שדוד צבר,

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה קולבא רעיא. כ"ב וצ"מ פסק הפועלים ורקיען בלבא רעיא כ"ב:

לעוי רש"י

אורטיג"ש [אורטיג"ש]. סרפדים.

מוסף רש"י

מאי דכתיב בראשית ממלכות כו. מאי סלא דכתיב ביהויקים ודאקיה בראשית. לפי שניקם הקב"ה לפיך מעשה בראשית צימיהם (ערכין יז). באתרא דמריה תלא ליה זייניה. יתד שהיה הגבור רגיל לתלות בו כלי זינע, הנבל הכועס תרמילו תלה. גול"א צלע"י (ב"מ יז). משך ידו. הקב"ה מותית את לוללים (סוטה מב.). לא יגורך רע. לא יגור עמך רע, וגבי מספרי לשון הרע כתיב, דכתיב כשהוא פושט יפן אין צפיהו נמהו וגו' (ס"ח) ספק נדה. וכל שכן דהלי (ב"מ קד).